Raadsvoorstel
Openbaar

Onderwerp

Visie op gezondheid Nijmegen 2040, Op weg naar een gezonde samenleving voor iedereen (herstelbesluit)

Programma	Welzijn, Wijkontwikkeling en Zorg	**Collegebesluit**	15 april 2025
Portefeuillehouder	C.M.H. Daemen	**Behandeldatum Raad**	
		Status	Openbaar

"donkerblauwe teksten zijn toegevoegd en donkerblauw doorgehaalde teksten zijn verwijderd door de amendementen in de raadsbehandeling van dd. 28-05-2025."

Samenvatting
In Nijmegen dromen we van een stad waar alle inwoners gezond en gelukkig zijn en waar iedereen gelijke kansen heeft. Kinderen die een gezonde start hebben, volwassenen die gezond ouder worden en senioren die zo lang mogelijk mee kunnen doen.

We willen onze verantwoordelijkheid nemen als het gaat om bescherming en bevordering van de gezondheid van alle Nijmegenaren. Dat vraagt om een duidelijke visie met een integrale blik. In samenwerking met inwoners, interne beleidsterreinen en partnerorganisaties in de stad hebben we een visie op gezondheid 2040 opgesteld. Deze geeft richting aan onze gezamenlijke inzet op gezondheid op lange termijn, ten einde een gezonde samenleving voor iedereen te bereiken.
Voor de periode 2025-2028 hebben we onze visie, ambitie en speerpunten vertaald naar een uitvoeringsagenda. Daarin zijn concrete doelen en acties opgenomen om onze inzet op gezondheid (nog) meer in samenhang uit te voeren en te versterken.

Voorstel

1. Het raadsvoorstel 'Visie op gezondheid Nijmegen 2040, Op weg naar een gezonde samenleving voor iedereen' in te trekken (collegebesluit 25 februari 2025) en te vervangen door voorliggend raadsvoorstel.
2. De visie op gezondheid Nijmegen 2040, *Op weg naar een gezonde samenleving voor iedereen*, vast te stellen.
    - Met de volgende kader stellende waarden en basisprincipes:
        i. Brede blik op gezondheid, waarbij naast persoonsgebonden factoren en leefstijl ook aandacht is voor de sociale en fysieke leefomgeving
        ii. Extra aandacht voor en integraal werken aan gezondheidsverschillen verkleinen
        iii. Samenwerken voor gezondheidswinst
        iv. Basisprincipes:
            - Iedereen moet mee kunnen doen
            - We geven het goede voorbeeld
            - Voorkomen is beter dan genezen
            - We investeren ongelijk voor gelijke kansen
    - Daarbij investeren we in de volgende vijf speerpunten (in willekeurige volgorde):
        i. Gezond opgroeien

   ii. Gezonde leefgewoonten
   iii. Mentale gezondheid
   iv. Gezond ouder worden
   v. Gezonde leefomgeving
3. Het tekort dat vanaf 2026 ontstaat met het aflopen van de claimgelden uit de begroting 2023-2026 op te lossen binnen de ambitie en het speerpunt waarvoor de claimgelden bedoeld waren: de ambitie Verkleinen van Gezondheidsachterstanden en het speerpunt Gezonde leefomgeving.
4. Indien zich een tekort voordoet op de IZA/AZWA gelden, de raad in Q3 2025 een separaat raadsvoorstel voor te leggen over de te maken keuzes.
5. Indien de begroting van gezondheid in 2026 (en verder) lager uitvalt dan in 2025 zal er in ieder geval geïnvesteerd blijven worden in het speerpunt gezond opgroeien; het speerpunt gezond ouder worden en activiteiten die expliciet bijdragen aan het verkleinen van de gezondheidsverschillen.

Aanleiding

De Visie op gezondheid Nijmegen 2040 die voorligt is een actualisatie van het huidige gezondheidsbeleid. Het is een visie die reikt tot 2040. Het verbeteren van de volksgezondheid is immers een kwestie van een lange adem en langdurig investeren in mens, collectief en de samenleving. Behalve deze visie is een uitvoeringsagenda gezondheid 2025-2028 opgesteld. De Wet publieke gezondheid (Wpg) schrijft voor dat elke gemeente om de vier jaar een uitvoeringsagenda vaststelt met daarin de prioriteiten op het gebied van volksgezondheid. We scheiden hiermee duidelijker dan voorheen het beleidskader en de uitvoeringsagenda van gezondheid.

We hebben al veel bereikt op het gebied van gezondheid, maar we hebben ook nog veel te doen. Met deze Visie op gezondheid Nijmegen 2040 en de Uitvoeringsagenda gezondheid 2025-2028 willen we de volgende stappen zetten op weg naar een gezonde samenleving voor iedereen.

Relevante besluitgeschiedenis

In april 2024 is de startnotitie ‘actualiseren gezondheidsbeleid’ met de gemeenteraad besproken, om vanuit de raad richting op te halen bij de beoogde ambitie en speerpunten. In de periode van mei 2024 tot en met september 2024 hebben we de dialoog verbreed en werksessies gehouden met interne en externe stakeholders en een informatieavond georganiseerd voor de adviesraden. Op basis van alle input is de lange termijn ‘Visie op gezondheid Nijmegen 2040’ opgesteld, met een bijbehorende ‘Uitvoeringsagenda gezondheid 2025-2028’ met concrete doelstellingen en activiteiten voor de komende vier jaar. De uitvoeringsagenda is in het college van 25 februari vastgesteld onder voorbehoud van de vaststelling van de ‘Visie op gezondheid Nijmegen 2040’ door de raad.

Beoogde impact: wijziging kaders

Met het vaststellen van de Visie op gezondheid Nijmegen 2040 en de Uitvoeringsagenda gezondheid 2025-2028 neemt de gemeente haar verantwoordelijkheid om samen met maatschappelijke partners en inwoners te werken aan een stad met een vitaal, gezond leefklimaat in stadsdelen en wijken, waar inwoners eigen regie kunnen voeren over hun gezondheid en actief kunnen deelnemen aan de maatschappij. De visie en uitvoeringsagenda dragen bij aan de volgende ambities en doelen van de doelenboom:

Ambitie: Inwoners voeren eigen regie over hun leven, gezin en gezondheid en actief deelnemen aan de maatschappij. Men heeft respect voor elkaar en ondersteunt elkaar.
Doel 7: Inwoners worden beschermd tegen infectieziekten, ongunstige milieufactoren en seksuele gezondheidsrisico's.
Doel 8: De gezondheid van Nijmegenaren wordt bevorderd door een preventieve basisinfrastructuur en een integrale aanpak.
Doel 9: Gezondheidsverschillen in Nijmegen worden kleiner doordat we mensen met verhoogde gezondheidsrisico's extra ondersteunen.
Doel 10: De publieke gezondheid wordt beschermd en bevorderd door een gezonde fysieke leefomgeving.

Ambitie: We hebben een groene, gezonde en vitale omgeving om in te wonen, te werken en te recreëren.
Doel 1: Een groene omgeving die bijdraagt aan de gezondheid van Nijmegenaren en bezoekers en uitnodigt tot spelen, bewegen en ontmoeten.
Doel 4: Beheersing, voorkoming en vermindering van omgevingslawaai.
Doel 5: Beheersing, voorkoming en vermindering van luchtverontreiniging.
Doel 6: Beheersing, voorkoming en vermindering van bodemverontreiniging.
Doel 7: Vermindering van schadelijke effecten door bedrijven en industrie.

Argumenten

1. *Er is een financieel beslispunt nodig om een besluit te nemen over de 'Visie op gezondheid Nijmegen 2040, Op weg naar een gezonde samenleving voor iedereen.*

In het eerdere raadsvoorstel zat geen financieel beslispunt. In dit raadsvoorstel zit dit wel.

2.1 De Visie op gezondheid Nijmegen 2040 geeft de komende jaren focus en richting
We leggen de Visie op gezondheid Nijmegen 2040 ter vaststelling voor aan de raad. Waarin we ons baseren op de volgende waarden en basisprincipes:

- Brede blik op gezondheid, waarbij naast persoonsgebonden factoren en leefstijl ook aandacht is voor de sociale en fysieke leefomgeving
- Extra aandacht voor en integraal werken aan gezondheidsverschillen verkleinen
- Samenwerken voor gezondheidswinst
- Basisprincipes:
    - Iedereen moet mee kunnen doen
    - We geven het goede voorbeeld
    - Voorkomen is beter dan genezen
    - We investeren ongelijk voor gelijke kansen

Vanuit deze waarden en basisprincipes geven we invulling aan onze ambitie: '*In 2040 leven alle Nijmegenaren tenminste vijf jaar langer in goede gezondheid en zijn de verschillen in ervaren gezondheid tussen de laagste en hoogste sociaaleconomische groepen met 30% afgenomen*'. Om deze ambitie te halen investeren we in de volgende vijf speerpunten:

1. Gezond opgroeien
2. Gezonde leefgewoonten
3. Mentale gezondheid
4. Gezond ouder worden
5. Gezonde leefomgeving

De visie op gezondheid met bijbehorende uitvoeringsagenda draagt bij aan de opgaven in het coalitieakkoord Nijmegen 2022-2026.

2.2 De Uitvoeringsagenda gezondheid 2025-2028 beschrijft onze concrete inzet voor de komende vier jaar en geeft aan waar we samenwerken met anderen

Per speerpunt is in de uitvoeringsagenda opgenomen welke doelen en activiteiten er voor de komende jaren gepland zijn.

Er is een nauwe verbinding met andere programma's en ontwikkelingen zoals het beleidskader Armoedebestrijding, De Sport- en beweegnota, de Kadernota Samen werken samen sterk en de opgave 'Sturen op een sterke sociale basis'. Met het speerpunt gezonde leefomgeving sluiten we aan bij het ruimtelijke beleid waaronder de omgevingsvisie die wordt geactualiseerd. In de uitvoeringsagenda besteden we uitdrukkelijk aandacht aan de samenwerking met andere beleidsdomeinen en het belang ervan.

3. Dit beslispunt is onder het kopje 'Financiën' toegelicht.

4. Dit beslispunt is onder het kopje 'Financiën' toegelicht.

Kanttekeningen

Fatale termijn

Er is geen sprake van een fatale termijn. Het gezondheidsbeleid moet elke vier jaar, zoals bedoeld in artikel, tweede lid, van de Wet publieke gezondheid, worden vastgesteld.

Uitvoering ambitie, speerpunten en activiteiten uit de uitvoeringsagenda zijn (ook) afhankelijk van externe factoren, waaronder landelijke wet- en regelgeving en financiering.

Het Nationaal Preventieakkoord (2018) heeft tot nu niet gebracht wat verwacht werd. Huidige wetten en regels zijn nog onvoldoende in dienst van bescherming en bevordering van volksgezondheid. Te veel andere belangen hebben nog de overhand. Als landelijke wetgeving niet meer in dienst komt te staan van bescherming en bevordering van de volksgezondheid, dan wordt het lastig om ambitie en doelen te bereiken.
Een groot deel van de huidige financiering is niet structureel en het huidige kabinet heeft bezuinigingen op preventie aangekondigd. Tegelijkertijd wordt er steeds meer verwacht van preventie en gezondheid in het sociaal domein en worden taken herbelegd (van zorg naar sociale basis).

Besteed aandacht aan gezondheid in al het beleid

Financiële, mentale en fysieke gezondheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dit leidt tot gezondheidsverschillen. De problemen die achter een verminderde gezondheid schuilgaan, gaan verder dan het gezondheidsdomein. Om een blijvende verbetering voor een complex gezondheidsvraagstuk te bereiken, is een brede visie én aanpak nodig. Dat vraagt om samenhang en afstemming van beleidsmaatregelen over verschillende beleidsterreinen heen. Het is zaak om niet alleen in de publieke gezondheidssector oog te hebben voor het gezond houden van inwoners, maar ook op alle andere beleidsterreinen. Alleen dan kunnen we werken aan de brede ambitie gezondheidsverschillen verkleinen in Nijmegen. In 2024 en 2025 hebben wij met de claimgelden "gezondheidsverschillen verkleinen" ingezet op het ondersteunen van financieel kwetsbare inwoners (in vaak ook kwetsbare wijken/stadsdelen in Nijmegen).

Met de tijdelijke middelen zijn initiatieven en projecten ondersteund die bijdragen aan het vergroten van voedselzekerheid en gezonde voeding. Uitvoeringsorganisaties in de stad vragen aandacht voor het tegengaan van voedselongelijkheid en het bieden van voedselhulp. Met voedselongelijkheid bedoelen we de ongelijke toegang die mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie ervaren tot voldoende en gezonde voeding. Voor het structureel aanpakken van voedselongelijkheid zijn aanvullende maatregelen en een duurzame inzet nodig om het vraagstuk bij de wortel aan te pakken. Deze wortel ligt grotendeels in bestaansonzekerheid. Ook is er een duidelijke samenhang tussen beperkte basisvaardigheden/gezondheidsvaardigheden en een slechtere gezondheid. Langs deze twee sporen is een geïntegreerde en meerjarige aanpak en inzet nodig. En die stellen we bij dezen dan ook voor.

Gesprek met de stad

We maken onze ambitie concreet in een visie op gezondheid en een uitvoeringsagenda aan de hand van vijf speerpunten. De keuze voor de vijf speerpunten is gemaakt op basis van de terugblik, het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), de landelijke gezondheidsnota en op de overweging dat partners voldoende waarde aan het speerpunt hechten om krachten te bundelen. We hebben door middel van inspraak-/werksessies input gekregen van de gemeenteraad, adviescommissies, betrokken collega's van beleidsprogramma's, inwoners en organisaties en professionals in de stad. De bevindingen en aanbevelingen uit deze sessies zijn opgenomen in de visie en de uitvoeringsagenda. Tot slot zijn de conceptversies van beide stukken, behalve naar adviescommissies en cliëntenraden, ook naar andere belangrijke interne én externe stakeholders verstuurd met de vraag kritisch mee te lezen. Daaruit werd duidelijk dat er veel betrokkenheid en draagvlak is.

Financiën

De visie op gezondheid Nijmegen 2040 kunnen we in 2025 realiseren binnen de begroting voor gezondheid.

Vanaf 2026 zal het budget binnen het taakveld Publieke Gezondheid (7.1) mogelijk afnemen en ontstaat er onzekerheid op twee punten:

1. De claimgelden uit de stadsbegroting 2023-2026 lopend eind 2025 af, te weten:
    (a) Gezondheidsachterstanden verkleinen (€200.000,00)
    (b) Gezonde leefomgeving (€150.000,00)
2. De tijdelijke middelen vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (Rijksmiddelen) lopen eind 2025 af op de onderdelen:
    (a) Mentale gezondheid (€50.564,00)
    (b) Aanpak overgewicht t.b.v. "Jong, gezond en in beweging" (€176.796,00)
    (c) Gezonde leefomgeving (€101.129,00)

Bij het aflopen van de claimgelden uit de stadsbegroting 2023-2026 kunnen we op dit moment niet anders stellen dan dat we per 2026 stoppen met de activiteiten die nu bekostigd worden uit de claimgelden. Dit betekent niet dat we stoppen met de inzet op de ambitie verkleinen van gezondheidsachterstanden en het speerpunt gezonde leefomgeving, maar dat we minder dan voorheen kunnen investeren in activiteiten met betrekking tot deze ambitie en dit speerpunt.

Bij het aflopen van de tijdelijke middelen vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord kan de kanttekening geplaatst worden dat er mogelijk vanuit het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) structureel middelen beschikbaar komen waarmee de GALA activiteiten die nu aflopen alsnog een vervolg kunnen krijgen. Halverwege 2025 verwachten we duidelijkheid over het IZA/AZWA en de structureel beschikbare middelen vanaf 2026. Het is op dit moment nog te vroeg om iets te zeggen over welke specifieke activiteiten we niet/op een lager pitje gaan uitvoeren per 2026. Indien zich een tekort voordoet op de IZA/AZWA gelden zullen we de raad in Q3 2025 een separaat raadsvoorstel voorleggen over de te maken keuzes.

Indien de begroting van gezondheid in 2026 (en verder) lager uitvalt dan in 2025 dan zal dit gevolgen hebben voor het tempo en de omvang waarin er in de toekomst wordt gewerkt aan de ambitie, speerpunten en doelen. Bij het maken van keuzes (in tempo en omvang) zal, los van de aflopende middelen hierboven, worden gekeken naar waar we per definitie wél in willen blijven investeren. We willen in ieder geval blijven investeren in:

- (Het speerpunt) gezond opgroeien. Dit betekent o.a. dat we vol blijven investeren in “Jong, gezond en in beweging”.
- Activiteiten die expliciet bijdragen aan het verkleinen van gezondheidsverschillen, zoals gebiedsgerichte aanpakken in wijken/stadsdelen waar gezondheidsachterstanden groter zijn.
- (Het speerpunt) gezond ouder worden.

Dit betekent impliciet dat we minder kunnen investeren in de speerpunten gezonde leefgewoonten, ~~gezond ouder worden,~~ gezonde leefomgeving en mentale gezondheid.

Vervolg

Om tussentijds te controleren of we de goede dingen doen en de dingen goed doen, evalueren we periodiek de voortgang van de activiteiten in de uitvoeringsagenda en het bereiken van onze ambitie. We informeren de gemeenteraad bij de begrotingscyclus over de voortgang van activiteiten en het bereik van doelstellingen.

Bijlagen

- Visie op gezondheid 2040 *Op weg naar een gezonde samenleving voor iedereen*
- Uitvoeringsagenda gezondheid 2025-2028
- Adviezen en antwoordbrieven aan de adviescommissies*:
  a. Jeugd, Maatschappelijke opvang & Gehandicaptenbeleid
  b. RegenboogRaad
  c. Seniorenraad

*De adviescommissie Kleurrijk Samenleven Nijmegen heeft geen schriftelijk advies gestuurd in verband met andere prioritering binnen de beschikbare tijd die ze hadden.